

Grankulla Marthaförening rf

UTFÄRD TILL TRÄSKÄNDA GÅRD 9.9.2026

Höstens program inleddes med en guidad utfärd till Träskända gård i Esbo, där vi fick höra om herrgårdens historia och dess mest kända ägare Aurora Karamzins liv. Vi var 12 marthor som trots det regniga vädret samlades i Träskända, där vi möttes av vår guide Terhi Mäkinen, ordförande för Träskändan kartanon ystävät ry. Föreningen firar i år 10-årsjubileum, och verkar aktivt för att sprida information om herrgården för att liva upp den och göra den mera attraktiv för olika verksamheter och få byggnaderna i användning.

Vår guide ledde oss till Piparkakkutalo, som i tiden troligen var trädgårdsmästarens bostad.

Vi inledde besöket med att avnjuta kaffe/te och en söt/salt pajbit i det charmiga lilla kaféet i Piparkakkutalo beläget i herrgårdsparken, där Terhi började berätta om Träskända gårds historia från slutet av 1700-talet fram till idag.

Träskända gård omfattade till en början bara ett skattehemman, men efter att tre andra hemman hade införlivats och gården fick en stor manbyggnad i början av 1800-talet började den kallas herrgård. Den ägdes fram till Finska kriget 1808-1809 av kommandanten på Sveaborg Karl Nathanael af Klercker och sedan av hans underordnade major Per Rudman Bergenstråle. År 1820 köptes herrgården av senatoren och friherren Carl Johan Walleen, som lät uppföra en ny huvudbyggnad i empirestil samt ett magasin och ett lusthus planerade av Carl Ludvig Engel. Träskända var sommarställe för den stora familjen Walleen och även för Aurora, vars mamma hade gift om sej med Walleen.

Det av Engel ritade sädesmagasinet har under åren också fungerat som bårhus, svinstia, stall och redskapsskjul, på senare tid som kapell och allaktivitetshus.

Aurora Stjernvall föddes år 1808 på Saaris gård i Ulfsby men växte upp i sin nya familj Walleen och tillbringade sin barndoms somrar på Träskända gård. Där firades år 1826 Auroras 19-årsdag med en storslagen fest, som vår guide Terhi kunde beskriva detaljerat på basen av ett brev skrivet av en av gästerna.

1830 blev Aurora hovfröken för Nikolaj I:s gemål kejsarinnan Alexandra Feodorovna, till en början under kejsarparets besök i storfurstendömet, senare i det kejserliga folket i Vinterpalatset i Sankt Petersburg. Tjänsten som hovfröken avslutades 1836 då hon gifte sig med hovjägmästaren och statsrådet Pavel Nikolajevitj Demidov, omnämnd som Rysslands rikaste man. Under den två år långa bröllopsresan i Europa föddes sonen Paul 1839. Maken var sjuklig och avled endast ett halvår efter sonens födelse. Som änka köpte Aurora Demidov Träskända herrgård av sin styvfar Walleen år 1840, och bodde där sommartid fram till 1895. År 1846 gifte hon om sig med den ryska översten Andrei Karamzin, som avled i fält i Krimkriget 1854.

Huvudbyggnaden som Walleen låtit bygga utvidgades åren 1851-1852 och nya parkbyggnader och uthus byggdes under de följande åren. Dessvärre totalförstördes huvudbyggnaden i en eldsvåda 1888, och ett par år senare förorsakade en våldsamt storm stor förödelse i parken. År 1895 sålde Aurora Träskända gård till sin systerdotterdotter Marie Törngren (född Linder) och dennas man Adolf Törngren, som lät bygga en ny huvudbyggnad enligt ritningar av arkitektbyråen Gesällius-Lindgren-Saarinen i slutet av 1890-talet. Byggnaden var ursprungligen ämnad endast för sommarbruk, men åren 1920-1921 ombyggdes den för vinterbruk enligt ritningar i svensk nybarock.

Under Aurora Karamzins era upplevde Träskända en glansperiod och var under 1800-talet en av de mest praktfulla herrgårdarna i storfurstendömet Finland. Det mest minnesvärda i Träskända gårds historia är sannolikt kejsar Alexander II:s besök. Kejsaren hedrade Träskända med en kort visit den 16 september 1863 i anknytning till återöppnandet i Helsingfors av lantdagen. Under kejsarens besök förrättades en jakt på herrgårdens marker, till vilken Aurora lät hämta mängder av levande villebråd från utlandet. På den plats där kejsaren lär ha fällt en kronhjort står idag en ståtlig ek planterad av kejsaren. På kvällen arrangerades en festmiddag och bal i en nyuppförd spegelsal. Det kejserliga besöket anses vara Finlands genom tiderna dyraste fest och jaktutfärd. För besöket byggdes också en hexagonal dekorativ kejserlig latrinbyggnad som står kvar än idag och som lär ha varit i ursprungligt bruk ännu på 1950-talet. Den är planerad av den svenske arkitekten G.T. Chiewitz, som bl.a. har ritat Riddarhuset i Helsingfors.

Herrgårdsparken var först symmetriskt planerad i fransk stil, men ändrades under Auroras tid till en modern engelsk park i landskapsstil. På Träskända planterades otaliga exotiska växter framförallt från Ural-bergen, och redan år 1870 räknades i parken 41 olika trädslag och 25 buskar. Den är en av Finlands mest betydelsefulla historiska landskapsparker och ett unikt naturskyddsområde med gigantiska gamla träd. Kungsvägen (Stora Strandvägen) skar en gång i tiden genom herrgårdsparken och har bevarats exceptionellt väl i sitt ursprungliga skick just här.

Efter att ha blivit änka för andra gången koncentrerade sig Aurora Karamzin på välgörenhet, och finansierade bland annat daghem, skolor, soppkök samt barn- och ålderdomshem. Paret Karamzin hade besökt släkten Demidovs gruvimperium öster om Uralbergen, och på hennes initiativ grundades i staden Niznij Tagil (känd för sina stridsvagnsfabriker som än idag levererar pansarvagnar till ryska armén) ett barnhem med tillhörande skola och ett sjukhus.

Hungeråren i Finland 1867–1868 var en enorm svältkatastrof där omkring 8,5 procent av landets befolkning (cirka 150 000 människor) dog i svält och följsjukdomar. Omkring 100 000 människor lämnade sina hem för att tigga mat på andra orter, vilket spred sjukdomar ytterligare.

Stora skaror sökte sig även till Träskända gård när ryktet spreds att man där fick hjälp. På Träskända gård spreds smittkoppor och även Aurora blev smittad, men kunde räddas då det fanns sjuksköterskor tillhanda. Detta fick Aurora att inse behovet av sjuksköterskeutbildning, och år 1867 tog hon initiativ till grundandet av Helsingfors Diakonissanstalt. Efter att Aurora hade flyttat till Villa Hagasund i Helsingfors, byggd av hennes styvfar Walleen, höll hon regelbundet mottagning för hjälpbehövande. Aurora Karamzin levde där till sin död 1902.

På 1920-talet inleddes en ny era på Träskända gård, då Adolf Törngren sålde herrgården åt Esbo landskommun och huvudbyggnaden kom att bli ålderdomshem. Senare byggdes på området ett modernt äldreboende, Aurorahemmet, som flyttade bort år 2018. Nuförtiden inhyser byggnaden ett stort antal hyresgäster, bl.a. Västra Nylands välfärdsområde och Träskändan kartanon ystävät ry.

Herrgårdens huvudbyggnad har stått tom sedan 2006 medan Esbo stad letar efter nya användningsområden för den. Fasaden och taket har renoverats, men kommunen är ovillig att renovera interiören tills en permanent användning har hittats för byggnaden. Träskändan kartanon ystävät ry planerar att samla olika aktörer med potentiellt intresse för Träskända gård till en diskussion om herrgårdens framtida användning med beaktande av dess historiska betydelse.

Vår guide Terhi visade sig vara mycket väl insatt i Träskända gårds historia och dess mest berömda ägares långa och händelserika liv som räckte nästan hela 1800-talet, då både Finland och Europa genomlevde omvälvande tider. Historiska fakta kompletterades med trevliga anekdoter och pikanta detaljer till en fascinerande berättelse om Träskända gård.

På grund av vädret blev det ingen längre promenad i herrgårdsparken den här gången, men var och en kan besöka Träskända gård på egen hand och njuta av den vackra och kulturhistoriskt värdefulla miljön.

MB 14.9.2026